

ความหลงที่มีโทษยิ่ง

โมหะหรือความหลงอันเป็นโทษอย่างยิ่ง คือโมหะที่เป็นเหตุให้คิดผิดเห็นผิดไปว่า ผลของการกระทำไม่มี ทำดีไม่ได้ดี ทำชั่วไม่ได้ชั่ว

แม้พระสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ตรัสรู้ความจริงทั้งหมดแล้วจะทรงสอนว่า การกระทำทุกอย่างมีผล ผู้ใดทำดีจักได้รับผลดี ผู้ใดทำชั่วจักได้รับผลชั่ว

แต่โมหะหรือความหลงก็สามารถทำให้คิดผิดเห็นผิดเห็นผิดเป็นอย่างอื่นไปได้ ทำให้ไม่เชื่อพระพุทธองค์ได้ ทังๆ ที่พระพุทธองค์ทรงมีดวงพระเนตรเป็นทิพย์แล้ว ด้วยพระปัญญาคุณอันไม่มีผู้ใดเสมอเหมือน และทังๆ ที่ตนเองเป็นผู้มีดวงตามืดมัวด้วยปราศจากแสงแห่งปัญญา

อันผู้ขาดปัญญา ก็คือ ผู้มีโมหะความหลงผิด ขาดปัญญาประกอบความคิด ความเห็น ความเชื่อ ความรู้ ก็ย่อมมีโมหะในการคิด ในการเห็น ในการเชื่อ ในการรู้ คือมีความคิดที่หลงผิดจากความจริง

มีความเห็นที่หลงผิดจากความจริง มีความเชื่อที่หลงผิดจากความจริง มีความรู้ที่หลงผิดจากความจริง ผู้มีปัญหามากในเรื่องใดก็มีโมหะความหลงผิดน้อยในเรื่องนั้น

หรือผู้มีโมหะความหลงผิดน้อยในเรื่องใดก็มีปัญญามากในเรื่องนั้น ผู้มีปัญหาบริบูรณ์ในเรื่องใดก็ไม่มีโมหะความหลงผิดเลยในเรื่องนั้น หรือผู้ไม่มีโมหะความหลงผิดเลยในเรื่องใดก็มีปัญญาบริบูรณ์ในเรื่องนั้น

แต่สามัญชนที่จะไม่มีโมหะความหลงผิดเลย มีปัญญาบริบูรณ์ในเรื่องใดเรื่องหนึ่งนั้นไม่มี พระอรหันต์บุคคลเท่านั้นที่มีปัญญาบริบูรณ์ได้ในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยไม่มีโมหะความหลงผิดเลยในเรื่องนั้น

และพระสัมมาสัมพุทธเจ้ากับพระอรหันต์สาวกทั้งหลายเท่านั้นที่ทรงมีพระปัญญาและมีปัญญาบริบูรณ์ไม่ทรงมีและไม่มีโมหะความหลงผิดเลยในเรื่องทั้งปวง

อย่างไรก็ตาม ไม่นับผู้ไม่มีปัญญาในทางโลกแท้ๆ ว่าเป็นผู้มีโมหะความหลงผิด เช่นไม่นับผู้ไม่มีปัญญาในการศึกษาเล่าเรียนวิชาความรู้ว่าเป็นผู้มีโมหะหรือความหลง

หรือไม่นับผู้ไม่มีปัญญาในการหาเลี้ยงชีพให้สมบูรณ์พูนสุข ว่าเป็นผู้มีโมหะหรือมีความหลงเช่นนี้เป็นต้น แต่นับว่าเป็นผู้ไม่มีปัญญาในทางศึกษาเล่าเรียน หรือเป็นผู้ไม่มีปัญญาในทางหาเลี้ยงชีพ

ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า ความไม่มีปัญญาในทางโลกแท้ๆ ไม่นับเป็นความมีโมหะหรือความหลง จะนับว่ามีโมหะหรือความหลงก็ต่อเมื่อขาดปัญญาในความรู้ ความคิดความเห็น ความเชื่อที่จะทำให้ความทุกข์ของการเวียนว่ายตายเกิดในวัฏสงสารลดน้อยลง หรือหมดสิ้นไปเท่านั้น

เช่นดังกล่าวแล้ว ผู้ไม่เชื่อว่าการกระทำทุกอย่างมีผล ไม่เชื่อว่าทำดีจักได้รับผลดี ทำชั่วจักได้รับผลชั่ว นับเป็นผู้มีโมหะความหลงผิด เพราะขาดปัญญาที่จะทำให้รู้ให้คิดให้เห็น

หรือเพียงให้เชื่ออย่างถูกต้องตามความเป็นจริง ในเรื่องที่จะทำให้ความ
ทุกข์ที่มีอยู่ในวิภวสงสารลดน้อยลง ทั้งยังเป็นการเพิ่มความทุกข์นั้นให้มาก
ขึ้นอีกด้วย เพราะการขาดปัญญาสำหรับขจัดโมหะความหลงผิดนี้แหละ

ผู้ที่เชื่อว่าผลของกรรมคือการที่กระทำมีจริง ทำดีได้ดี ทำชั่วได้ชั่ว คือผู้ที่
ไม่เชื่อว่าความสุขความทุกข์นานาประการที่เกิดขึ้นเป็นประจำในโลก

ทั้งแก่ตนเองแลทั้งแก่ผู้อื่น มิได้เป็นผลของกรรมคือการที่กระทำอย่าง
หนึ่งอย่างใดของตนเองและของผู้อื่น

แต่เชื่อว่าความสุขความทุกข์เหล่านั้นเป็นสิ่งเกิดขึ้นได้เอง จะสุขก็สุข
เพราะเหตุอื่น จะทุกข์ก็ทุกข์เพราะเหตุอื่น ไม่เกี่ยวข้องกับการกระทำใดๆ
ทั้งสิ้นของตน

ก็จะเชื่อด้วยว่า ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องควรพิจารณาก่อนแล้วจึงทำ
ความเชื่อนี้แหละเป็นความเชื่อของผู้มีโมหะความหลงผิด ที่จะทำให้ความ
ทุกข์ในวิภวสงสารของตนเองเพิ่มขึ้นมิได้ลดน้อยลง

เพราะแม้ว่าไม่พิจารณาก่อนทำเพื่อทำแต่กรรมดีไม่ทำกรรมชั่ว ผลของ
กรรมที่ทำโดยไม่เลือกดีหรือเลือกชั่วย่อมเป็นเหตุแห่งความทุกข์ของตน
แน่นอน

การกระทำไม่ดี ไม่งาม ไม่ถูก ไม่ชอบ ทั้งหลายที่มีกระทำกันอยู่เป็น
ธรรมดา นั้น ผู้ทำล้วนเป็นผู้มีโมหะ ความหลงผิดด้วยกันทั้งนั้น แตกต่างกัน
เพียงที่บางคนมีมาก บางคนมีน้อย

คนมีโมหะความหลงผิดมากก็ทำไม่ดี ไม่งาม ไม่ถูก ไม่ชอบหนักมาก คน
มีโมหะความหลงผิดน้อยก็ทำหนักน้อย เป็นไปตามอำนาจของความหลง
ผิดอย่างแท้จริง

แต่โมหะที่ทำให้หลงผิดตั้งแต่คิดผิดเห็นผิดจนถึงทำผิดได้นั้น ไม่อาจ
คุ้มครองใครให้พ้นจากทุกข์โทษภัยของการคิดผิดเห็นผิดทำผิดได้เลย
แม้แต่จะทำให้ผลอันเป็นทุกข์โทษภัยลดน้อยลง โมหะก็ช่วยไม่ได้ โมหะ
ได้แต่เพิ่มทุกข์โทษภัยให้มากมายขึ้นเท่านั้น

